

Kjak

Sámal Matras Kristiansen
samfelagsfrøðingur, 14. nov. 12

Er Kommunuvalskipanin nøktandi?

Í Tórshavnar kommunu fekk Javnaðarflokkurin 41,3% av atkvøðunum til kommunuvalið, men hetta gav heili 53,8% av býráðslimunum. Orsøkin liggur í sonevnda d’Hondt-uppgerðarháttinum, ið gevur størri flokkum betri sømdir enn smáum. Hesin vansin gjørdist í ár serliga týðiligur í Tórshavnar kommunu, men eisini aðrastaðni, t.d. í Fuglafjarðar kommunu hendi tað sama.

Hendan greinin snýr seg ikki um hvørt hesir listar hava uppiborið teirra nývunna absolutta meiriluta, tí tað hava teir, tí soleiðis er vallógin. Men hvat er tað nú lógin í grundini sigur?

“§ 19. Stk. 2. Fyrst skal verða avgjørt, hvussu nógv vaevni skulu verða vald fyri hvønn valevnislista. Samlaða atkvøðutalið fyri hvønn valevnislista verður at býta við 1, 2 3 o.s.fr., til hvørt atkvøðutalið er býtt við tali eins stórum og talið á sessum, sum avvarðandi valevnislisti kann hugsast at fáa í mesta lagi. Hægsta býtingartalið, sum soleiðis kemur fram, gevur tí lista, sum fær tað í sín lut, rætt til lim nr. 1, næsthægsta býtingartalið gevur tí lista, sum fær tað í sín lut, rætt til lim nr. 2, og so framvegis, til talið á limum, ið valdir skulu verða, er býtt millum teir ymisku valevnislistarnar. Standa býtingartølini á jøvnum, skal lutakast fara fram; lutakastið verður tikið av formanni valnevndarinnar, meðan tey, ið hjástødd eru, síggja.”

Hvussu fungerar d’Hondt?
Um vit hyggja eftir atkvøðutølunum, so fáast hesir brøkarnir við at dividera samlaða talið við fyrst 1,2,3 o.s.fr. Sum sæst eigur Javnaðarflokkurin fyrsta brøkin (4599/1), meðan Tjóðveldi eigur næsta brøkin

(2506/1). Síðani eigur Javnaðarflokkurin aftur triðja brøkin (4599/2=2300) o.s.fr. Javnaðarflokkurin er harafturat so heppin at eiga tólvta og trettinda brøkin (4599/6=767 og 4599/7=657). 14. brøkin eigur Framsókn (649/1) og 15. brøkin eigur Tjóðveldi (2506/4=627). Sostatt var Framsókn einans 8 atkvøður aftanfyrri sjeyndvalda hjá Javnaðarflokkinum (657-649).

Sí talvu 1

Hetta er eitt sera gott dømi um, at d’Hondt-uppgerðarhátturin favoriserar stórar listar í mun til smáar listar.

Hvussu kundi tað annars verið?
Um vit høvdu eitt procentvíst býti at býráðslimunum (hátturin við størsta brøki), so hevði býráðið sæð nakað øðrvísi út. Javnaðarflokkurin hevði við mist sín sjeynnda býráðslim til Framsókn, og Javnaðarflokkurin hevði sostatt ikki havt einsamallan meiriluta í býráðnum.

Sí talvu 2

Sama hevði gjørt seg galdandi m.a. í Fuglafjarðar kommunu, har listi B hevði fingið ein býráðslim afturat og listi D ein færri.
Sum sagt er valið farið fram eftir kommunuvallógin,

Talva 1

Listi	Atkvøðutal	1	2	3	4	5	6	7	8
A	1756	1756	878	585	439	351	293	251	220
B	1130	1130	565	377	283	226	188	161	141
C	4599	4599	2300	1533	1150	920	767	657	575
D	208	208	104	69	52	42	35	30	26
E	2506	2506	1253	835	627	501	418	358	313
F	649	649	325	216	162	130	108	93	81
H	287	287	144	96	72	57	48	41	36

Talva 2

Listi	Atkvøðutal	Procentbýti	Limir sb. D’Hondt-háttinum	Limir sb. Háttinum við størsta brøki	
A	1756	15,8%	2	2	2,05
B	1130	10,1%	1	1	1,32
C	4599	41,3%	7	6	5,37
D	208	1,9%	0	0	0,24
E	2506	22,5%	3	3	2,93
F	649	5,8%	0	1	0,76
H	287	2,6%	0	0	0,34
	11135	100,0%	13	13	

Talva 3

FUGLAFJARÐAR KOMMUNA			
LISTI	ATKVØÐUR	%	VALD
LISTI A	245	25,65%	2
LISTI B	259	27,12%	2
LISTI D	451	47,23%	5

so har er einki at koma eftir. Men kanska átti vallógin at verið broytt til komandi

kommunuval, soleiðis at vit fáa eitt rættvísari býti av býráðslimum? Í 2010 varð

løgtingsvallógin broytt frá d’Hondt til fylgjandi skipan: “§ 32. Uppgjørt verður, hvussu nógvur atkvøður, hvør góðkendur listi hevur fingið tilsamans. Samlaða atkvøðutalið hjá øllum listum, sum hava fingið í minsta lagi 1/33 part av atkvøðunum, verður býtt við tingmannatalinum (33). Við hesum tali verða atkvøðutølini hjá flokkunum býtt, og við hesum roknihátti verður funnið, hvussu nógv umboð hvør flokkur hevur rætt til at fáa í mun til atkvøðutalið. Geva teir við býti

framkomnu býtingarpartar tilsamans, tá ið brøkarnir verða tveittir burtur, ikki 33 tingumboð, verða teir størstu brøkirnir hækkaðir, til hetta tal er rokkið (hátturin við størsta brøki). Standa atkvøður á jøvnum, ger lutakast av.”

Hví ikki eisini broyta kommunuvallógina?

Sí talvu 3

